

Theodor Codreanu despre Eminescu în viziunea lui Vintilă Horia: “Fără Eminescu, România poate că nici nu ar fi putut exista, sau ar fi fost altceva, o înfiripare nestatornică în aerul timpului.”

Vintilă Horia după anunțul primirii Premiului Goncourt (1960)

– Agenția Dalmas, Paris

„Matca noastră stilistică are un nume, nu numai de țară, dar și de om. Apariția lui Eminescu în cultura românească coincide cu momentul în care redevenim o entitate politică independentă. E ca un fel de acoperire spirituală a unei viguroase manifestări politice. Fără Eminescu, România poate că nici nu ar fi putut exista, sau ar fi fost altceva, o înfiripare nestatornică în aerul timpului.” – Vintilă Horia

Eminescu în viziunea lui Vintilă Horia

de Theodor Codreanu

Theodor Codreanu la bustul lui Eminescu de la Suceava

Personalitatea de excepție care a fost Vintilă Horia nu putea să treacă indiferentă pe lângă geniul eminescian. Mai mult, se poate vorbi, pe de o parte, despre eminescianismul funciar al celui care a scris Dumnezeu s-a născut în exil, iar, pe de alta, despre înțelegerea a ceea ce a însemnat, la nivel ontologic, cultural, literar și social-politic statura covârșitoare a poetului și jurnalistului, replică strivitoare

la ineptiile mutanților „dilematici” postdecembriști, rămași pe scara infantilismului ideologic.

Vintilă Horia nu ne-a lăsat un studiu aprofundat asupra lui Eminescu, imaginea lui asupra poetului configurându-se din note, articole, de găsit în activitatea publicistică interbelică și în cea din exil, culminând cu aprecierile din cartea postumă *Memoriile unui fost Săgetător*, scoasă la iveală cu prilejul centenarului nașterii scriitorului, în 2015, de către Silvia Colfescu și Cristian Bădiliță. Acesta din urmă, care semnează și o substanțială prefață, are revelația (pe care o confirm) că ne aflăm în fața uneia dintre marile cărți ale exilului românesc, memoriile sale fiind comparabile cu ale lui Mircea Eliade (I, II, 1991), dar și cu *Jurnalul fericirii* al lui N. Steinhardt (1991) sau cu excepționalele „convorbiri” ale lui Theodor Cazaban din *Captiv în lumea liberă* (2002).

Pentru adevărata apropiere de Eminescu, Vintilă Horia a ținut, în mai multe rânduri, să-i mulțumească lui Constantin Micul (poet și eseist), prieten interbelic, care „conferenția” în cadrul Societății „Ion Heliade Rădulescu” la Colegiul Național „Sf. Sava” din București, unde Vintilă Horia era elev. Era impresionat de entuziasmul cu care conferențiarul pătrundea în „versurile misterioase” ale lui Eminescu, „cu verva și elanul anilor de atunci”, încât s-a văzut îndemnat să citească pe Schopenhauer, pentru a găsi și descifra „celebrele corespondențe dintre filosofia cunoscutului pesimist și poezia lui Eminescu”. În *Memorii*, se arată recunoscător, tot în privința apropierei de Eminescu, profesorului Raul Teodorescu², asistent al lui Mihail Dragomirescu: considerat „centrul formației mele”: „Știa să ne explice pe Eminescu, ceea ce pentru mine însemna totul, însă tot el m-a învățat să-i iubesc pe Odobescu și pe Duiliu Zamfirescu.”³ Așa se explică de ce geniul poetului va deveni spiritus rector al revistei „Meșterul Manole”, întemeiată în 1939, cu prețul „rupturii” de Nichifor Crainic și de „Gândirea”. O va mărturisi în nr. 5-6 al noii publicații, care își propunea să propulseze literatura

română pe coordonate universale și europene, într-un articol programatic intitulat Eminescu văzut de „Meșterul Manole”. De altfel, cu un an înainte, întâmpina elogios cartea lui Basil Munteanu Panorama literaturii române contemporane (1938), carte scrisă în limba franceză, devenind cea mai cunoscută istorie literară românească în spațiul european și care venea chiar în sprijinul proiectului său, cu atât mai mult, cu cât autorul recunoștea eponimia eminesciană în sânul literaturii noastre. În articolul intitulat Basil Munteanu, Vintilă Horia face următoarea referință asupra propulsării noastre în universalitate de către Eminescu: „Apariția lui Eminescu avea să statornicească un impresionant punct de plecare și să ne așeze dintr-o dată în cadrul universal al literaturii. De la localismul proaspăt și reconfortant al cronicarilor și al barzilor din veacul al XVIII-lea, trecem prin glasurile intermediare ale lui Grigore Alexandrescu și Vasile Alecsandri, la strălucirea de anvergură europeană al celui mai mare poet al timpului, Mihai Eminescu.”⁴ Reluând, în manieră proprie, cunoscuta profeție maioreșciană din finalul studiului Eminescu și poeziile lui (1889), Vintilă Horia recunoaște în poet arheul culturii și literaturii române, în sensul că „sub uriașa umbră a lui Eminescu” crește și va crește întreaga noastră cultură (Să înviem strămoșii), fenomen subliniat și extins, altminteri, de către Mihaela Albu și Dan Anghelescu la cvasi-întregul exil românesc, de la Vintilă Horia la Horia Stamatu, Mircea Eliade, Emil Cioran, Mircea Popescu sau Constantin Amărieuței⁵. Arheitatea acestei creșteri vine tocmai din de romantismul eminescian: „...Eminescu e tipul de om și de scriitor către care au tins toate strădaniile romantismului. Viața sa, mai bogată în experiențe și în senzațional intim decât a oricărui Musset, Lamartine, Schelling, Schlegel ori Leopardi, e atât de conformă unei ortodoxe trăiri romantice încât s'a dăruit cu ușurință biografiilor cari nu trebuiau să fie inventivi pentru a oscila către latura romanțată a genului. Iar «Luceafărul» e fără îndoială cel mai sublim poem al ultimelor două veacuri.”⁶ De unde concluzia universalității și actualității operei lui Eminescu, văzută din perspectiva

setei de perfecțiune, care constituia și principalul crez estetic și ontologic al revistei „Meșterul Manole”: „Valoarea actuală și universală a lui Eminescu stă, cred, în armonia realizată a personalității sale literare și omenești.”⁷

De timpuriu, într-un articol intitulat Ceva despre Eminescu, Vintilă Horia supune discuției controverselor legate de evaluarea, în epocă, a personalității scriitorului, împărțită între numeroșii prețuitori și detractorii aflați, totuși, în minoritate, primii, la rândul-le, situați în două tabere: unii admiratori ai poetului, în defavoarea partizan ideologică a jurnalisticii, alții ai poetului și publicistului deopotrivă. Vintilă Horia recuză, în context, și „biografia subțire”, abundentă, răzbătută și-n romane de felul celor semnate de E. Lovinescu (Mite, Bălăuca), exprimându-și opțiunea pentru romantismul de profunzime al vieții poetului, de găsit în suferințele omului, răzbătute în operă: „Eminescu omul a fost mai deplin realizat în ciclul suferinței lui romantice, decât Eminescu poetul, a cărui operă este inegală și ale cărui poeme timpul le-a distrus în parte.”⁸ (Am putea recunoaște aici ceea ce, peste ani, George Munteanu va numi „biografia interioară” a poetului⁹, Hyperion 1 fiind cea mai complexă biografie eminesciană din toate timpurile.) De altfel, existența, sub semnul suferinței romantice, devine, pentru Vintilă Horia, propria condiție umană, cea a exilului. De aceea, Mihaela Albu și Dan Anghelescu se simt îndrituiți să conchidă: „Am putea spune că V. Horia și-a trăit exilul (și) sub semnul tutelar al lui Eminescu, citindu-i mereu poeziile sau scriind despre opera sa. Alteori, pornind de la scrierile eminesciene, eseistul își argumentează propriile teorii cu o susținere în cele afirmate de gazetar.”¹⁰ Un exemplu este articolul din 1951, Eminescu și cultura rusă, cu opinii „discutabile astăzi”¹¹, consideră cei doi autori, dar tot ei invocă „climatul politic și împrejurările în care au fost formulate”. Probabil, „discutabile” din perspectiva a ceea ce ne apare acum a fi cultura rusă, una dintre cele mai bogate din Europa. Numai că atât Eminescu, cât și Vintilă Horia contextualizau în

două momente monstruos expansioniste din istoria Rusiei și a Uniunii Sovietice: raptul Basarabiei, la 1812, 1878, rapt repetat inclusiv cu Bucovina nordică la 1940, 1944. Dinspre pretențiile creștinismului rusesc, coincident, paradoxal, cu ateismul bolșevic, conceptul de cultură rusească devine „inadecvat și suferind”, cum considera Vintilă Horia, iar Eminescu (în celebrul studiu Basarabia), un deșert sufletesc anticreștin, pospăit cu o grandoare sterilă, realitate pe care o confirmă și istorici precum Uwe Klußman, Dietmar Pieper sau Mathias Schepp, ultimul citând exclamația lui Astolphe de Custine, la vederea Catedralei Sf. Vasili Blajenîi, „sprijinitoarea” zidurilor sumbre al Kremlinului sugrumător de Basarabiei: „țara în care o astfel de clădire se numește Casa Domnului nu este Europa, ci India, Persia, China, iar oamenii care se roagă Domnului în această chisea nu pot fi creștini.”¹² De aceea Vintilă Horia considera că „Rusia nu e o cultură și nici un elan de profunzime.” El avea argumentul ontologic al lui Eminescu: „Răsărită din rase mongolice, de natura lor cuceritoare, așezate pe stepe întinse a căror mon[ot]onie are înrâurire asupra inteligenței omenești, lipsind-o de mlădoșenie și dându-i instincte fanatice pentru idei de o vagă măreție, Rusia e în mod egal muma mândriei și a lipsei de cultură, a fanatismului și a despotiei. Frumosul e înlocuit prin măreț, precum colinele undoiate și munții cu dumbrăvi a țărilor apusene sunt acolo înlocuite prin șesuri fără de capăt. În tendențele de cucerire, în așa-numitele misiuni istorice care-și caută marginile naturale nu e nimic dedesubt decât pur și simplu neștiința și gustul de spoliare. În zadar caută un popor în întinderi teritoriale, în cuceriri, în războaie ceea ce-i lipsește în chiar sufletul lui; sub nici o zonă din lume nu va găsi ceea ce Dumnezeu i-a refuzat sau mai bine zicând ceea ce Dumnezeu a voit ca să fie rezultatul muncii a multe generații dedate la lucru.”¹³

De făcut o corecție absolut necesară: vorbind despre romantismul eminescian, Vintilă Horia nu se gândește nicio clipă să-l eticheteze pe Eminescu, pe urmele istoriei și

criticii literare de până la el, drept un „romantic întârziat” sau chiar „ultimul mare romantic” european, adică reprezentant al unui curent literar de mult istoricizat, intrat în muzeul literaturii europene, grilă promovată și astăzi de către cei interesați să distorsioneze imaginea geniului eminescian. Pentru Vintilă Horia, romantismul are un alt înțeles, poate mai apropiat de conceptul de „romantism fundamental” al lui Al. Philippide, dar, cu siguranță, convergent cu părția deschisă de către A.C. Cuza atât prin prima ediție de mare complexitate a operei lui Eminescu¹⁴, cât, mai ales, prin ampla monografie, în două volume, rămasă în manuscris până în anul de grație 2010, când s-a hotărât s-o editeze Ionel Oprișan¹⁵, încălcând o interdicție impusă de regimul comunist. În prefața la ediția din 1914, A.C. Cuza își exprima regretul că timpul nu i-a permis să împlinească volumul de 679 de pagini (format academic) cu studiul pe care și-l propusese, promițând că, că de îndată ce-l va termina, îl va publica „pe cât mai curând”¹⁶. Într-adevăr, Cuza va munci enorm la acest studiu între 1914 și 1919, dar nu l-a mai publicat, fie din pricină că n-a desăvârșit o variantă finală, fie pentru că s-a aventurat în activitatea politică și în obligațiile universitare, frustrând eminescologia de o contribuție fundamentală, care ar fi marcat și momentul astral călinescian, rămas încă tributar vechiului concept de romantism.

M-am întrebat cum se explică faptul că Vintilă Horia revizuieste conceptul de romantism dintr-o perspectivă foarte apropiată de aceea a lui A.C. Cuza, rămasă însă îngropată în manuscris, deci necunoscută până în 2010? Răspunsul ar putea fi acela că, în tinerețe, Vintilă Horia s-a apropiat, pentru o scurtă vreme, de A.C. Cuza, că vor fi discutat și despre plămada romantică a poetului altfel decât o făceau contemporanii, adică în spiritul profund gândit de Eminescu însuși: „Nu mă-ntoarceți nici cu clasici,/ Nici cu stil curat și antic –/ Toate-mi sunt deopotrivă,/ Eu rămân ce-am fost: romantic.” (Eu nu cred nici în Iehova, 1876). Versuri

enigmatice, neînțelese nici de ideologi, nici de esteticieni și istorici literari. Către aceste taine se îndreaptă monumentalul studiu al lui A.C. Cuza și, fulgurant, concentrat, Vintilă Horia, pornind chiar de la postuma Eu nu cred nici în Iehova. Cuza distingea în istoria culturii universale și europene două mari tendințe spirituale: una romantică și alta raționalist-clasică. Pornea, altfel zis, chiar de la versurile citate din Eminescu. De o parte, profunzimile ontologice ale ființei, de cealaltă – decadența clasică de sorginte raționalistă¹⁷, descendentă din cartezianism și iluminism.

În anul când a început să-și scrie memoriile (1985), Vintilă Horia publica articolul La 135 de ani de la nașterea poetului Eminescu, erou romantic¹⁸. Dar nu „citindu-l” în sensul romantismului desuet, ci ca un merit suprem de înflorire spirituală și de universalism european: „Putem spune chiar, în lunga perspectivă pe care ne-o oferă cultura occidentală, că epocile romantice au fost binefăcătoare pentru oameni, iar cele clasice, dominate de raționalism și de utopie, au dus către abise de confuzionism și de decadență. Atât Hölderlin cât și Rilke, în timpuri diferite, însă în situații la începuturi de perioade istorice importante, au pus în evidență pericolul care se degaja din excesele de umanism utopic, de deșertizare sufletească și de fugă a zeilor din clopotnițe, de acoperire a omului. Pictorul Goya își intitula o gravură, într-o epocă de intrare a Spaniei și a Europei în raționalismul revoluționar (secolele XVIII-XIX, n.n.), Visul rațiunii produce monștri.” Or, raționaliștii au răstălmăcit faimosul titlu prin „somnul rațiunii naște monștri”! Vintilă Horia nu putea fi indus în eroare, ca foarte bun cunoscător al limbii spaniole.

În același spirit, scriitorul considera perioadele raționalist-utopice ca imitative, forme fără fond, pe când cele romantice, creatoare, originale, organice: „Romantismul, ca și Barocul sau Evul Mediu, au fost «romantice». Primele

sunt păgâne, celelalte religioase în sens creștin al cuvântului. Am susținut în altă parte că poporul român a fost creator în cadrul ciclurilor «romantice» din istoria lui și imitator în cele neo-clasice. Și deci e posibil să vorbim despre un gotic românesc în sensul cel mai vast și mai politic al cuvântului, cât și în sensul esoteric sau cultural al aceluiași concept. Putna, Moldovița, Horezu, Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul (în cadrul unui baroc neo-gotic și el) formează un complex fundamental, fără de care istoria românilor nu are sens, în timp ce refacerea unui întreg românesc e din nou posibilă, de la 1848 încoace¹⁹, ceea ce s-a și întâmplat cu Mica și Marea Unire. Vintilă Horia considera secolul luptei împotriva formelor fără fond, avându-i în frunte pe Titu Maiorescu, Eminescu și Caragiale, drept unul prin excelență romantic, punct de vedere iarăși controversabil dacă ne raportăm la ideologia junimistă și la „complexele de cultură” dominante. Însă sociologi precum Ilie Bădescu²⁰ și Constantin Schifirneț²¹ îi dau dreptate, primul considerându-l pe poet marele erou eponim al modernității românești, iar cel de al doilea – reprezentantul arhetipal al modernității tendențiale organice ca reacție la mimetismul cultural și politic care a dus la invazia formelor fără fond, raționaliste și utopice prin excelență. Din această perspectivă, Vintilă Horia îl privea pe Eminescu drept eroul romantic prin definiție, „atât ca aspect exterior, cât și ca fond poetic, ca suferință permanentă în fața unei lumi neînțelegătoare, ca bard al amorului disperat, ca cercetător al unui folclor dătător de cunoștințe legate de un inconștient colectiv profund religios și, în sfârșit, ca visător pe marginea unei întregiri sufletești care, în 1919, avea să fie pe picioare visul eminescian. Dincolo de ciclul gotic, sau romantic, Eminescu nu ne oferă nicio posibilitate de înțelegere. Iată de ce personajul în sine, poetul erou reprezentativ devine detestabil în epoci neo-clasice, cum este epoca comunistă, în istoria României. (...) Eroul romantic devine astfel cea mai evidentă posibilitate de apărare împotriva unei utopii importate, al cărei scop este, în modul

cel mai evident, distrugerea psiho-fizică a României. (...) În timp ce alte popoare înfruntă comunismul cu arme politice sau militare, cu răscoale și rezistențe, lucru în sine admirabil, românii îl opun pe Eminescu, după cum polonezii îi opun religia, sub forma cea mai anti-marxistă care este catolicismul.”²²

Tocmai de aceea, pentru Vintilă Horia și pentru alți mari exilați, Eminescu a devenit principala armă a rezistenței prin cultură, așa cum a teoretizat-o și Mircea Eliade. Iată de ce Vintilă Horia visa la o întoarcere în patria pierdută, „cu Eminescu de mână”. În definitiv, Eminescu a constituit redută de rezistență anticomunistă și în Țară, în pofida încercărilor de a-l transforma în „ateist” și „revoluționar antiburghez” de către doctrinarii comunismului, prin răstălmăcirea discursului Proletarului din Împărat și proletar, invocate fiind și alte texte. Interpretând, în context, poema Eu nu cred nici în Iehova, Vintilă Horia descrie nu răceală raționalistă de tip ateist (precum, de pildă, un Cristian Tudor Popescu, imperturbabilul mistic raționalist care-și năruiește geniul jurnalistic în mize minore, uzând/abuzând de o logică de fier), ci esența romantismului eminescian declarat chiar de poet. Accentele critice ale lui Eminescu se îndreaptă întotdeauna nu împotriva creștinismului, ci a rătăcirilor raționalist-utopice ale celor care se pretind creștini sau adepți ai altor religii: „Creștin fiind, Eminescu nu e fanatic, nici un radical. Știe foarte bine care e, în fiecare om, măsura rațiunii, cât și a cea a sentimentelor, conștient-subconștient cum ar spune psihologii, constituind un echilibru interior dincolo de care nu e posibilă nicio existență individuală sănătoasă și nicio constituire culturală sau națională valabilă. Romantic, deci religios în sensul creștin al cuvântului, se situează dincolo de orice extremism, romantismul fiind, în acest sens, mult mai adecvat și mai apropiat deci de realitate decât raționalismul sau neo-clasicismul. Acesta din urmă fiind convins de a poseda realitatea obiectivă, care de fapt nu există așa cum o

demonstrează fizicienii actuali sau, dacă există, noi nu o putem cunoaște, orice epocă raționalistă este făcătoare de injustiții, pornite toate din fondul de fals obiectivism pe care se așază aceste atitudini (revoluția franceză, cea sovietică și toate derivatele ei în timp), așa cum suntem pe cale să aflăm din numeroasele volume ce apar asupra fenomenului revoluționar în ultimii ani. Fenomene imitative, perioadele neo-clasice au fost producătoare de mari zdruncinări sociale și politice, ale căror consecințe le trăim încă într-o omenire care nu a învățat mare lucru din propria ei istorie, am putea spune din ce în ce mai despărțită de istorie de ideologii și de guvernare, cu scopul de a fi instaurată în lume o perioadă revoluționară fără sfârșit, acesta fiind, între altele, unul din scopurile revoluției comuniste, expresia cea mai artificială și deci cea mai brutală și neomenească a neoclasicismului raționalist și utopic.”²³

Cauza centrală a distrugerii României Mari (în context cu monstruoasele utopii raționaliste ale veacului, culminând cu intrarea în robia sovietică, la 23 august 1944), Vintilă Horia o vedea și în aceea că elitele politice interbelice au ignorat grandoarea și limpezimea gândirii eminesciene: „Nici regii și nici miniștrii n-au fost demni de ceea ce dăduse România de la 1877, 1913 și 1916. Iar de grandoarea lui Eminescu (mă refer nu numai la geniul poetic, dar și la limpezimea gândirii politice al acelui cap privilegiat) nu s-a apropiat nimeni din toți cei care, cu voie sau fără voie, ne-au dus la dezastrele care au curs peste noi de prin 1928 încoace.”²⁴ La un veac de la stingerea lui Eminescu, în 1989, când autoritățile comuniste ascundeau de ochii lumii volumul X de Opere, Vintilă Horia voia să atragă atenția celor care vor să schimbe mersul României că tot la Eminescu trebuie să se întoarcă, precum sună titlul unui nou articol, Peste o sută de ani, tot Eminescu!: „Matca noastră stilistică are un nume, nu numai de țară, dar și de om. Apariția lui Eminescu în cultura românească coincide cu momentul în care redevenim o entitate

politică independentă. E ca un fel de acoperire spirituală a unei viguroase manifestări politice. Fără Eminescu, România poate că nici nu ar fi putut exista, sau ar fi fost altceva, o înfiripare nestatornică în aerul timpului.”²⁵

Nu știu dacă se putea aduce un elogiu mai lucid și mai adevărat lui Eminescu.

Încă o dată Vintilă Horia mulțumea destinului că s-a întâlnit la vreme cu geniul eminescian, alături de generațiile interbelice, salvate, cultural, de scriitorii înaintași în frunte cu autorul Luceafărului. Întorcându-ne la Memorii, citim: „Din fericire, repet din fericire, toate aceste calabalăcuri culturale erau tangențiale esenței noastre care ne-a ținut treji, vreau să spun neadormiți în fața realității fundamentale, numai datorită literaturii și în special lui Eminescu. De la poezie și de la basme până la articolele politice, trecând prin toată gama de apropieri și de adânciri pe care acest geniu autentic, unul dintre geniile cele mai profund înrădăcinate în omenesc și în ceresc pe care le-a dat vreodată omenirea, Eminescu ne-a ținut departe de eroare. Cultul lui pentru Evul Mediu românesc, pentru Maica Domnului, pentru voievozii și sensurile intime ale goticului românesc cu tot ce acest cult reprezenta din punct de vedere chiar al vieții de toate zilele, ne-au păstrat neatinsă legătura cu trecutul făuritor de viitor. Ne-au permis să trăim separați, în stare de disidență (de la dissidere care înseamnă a trăi separat, îndepărtat), față de interludiul democratic, falsificator de valori românești și de orice fel de valori naționale sau tradiționale, fără de care nu se poate. Eminescu a fost o sursă de lumină din care s-au hrănit, adică au fost ajutați să nu cadă în întuneric, alți scriitori și alte grupări literare, după moartea poetului. Mă refer la Semănătorul și la Gândirea ca și la scurta încercare soteriologică de la Meșterul Manole, între 1939 și 1941.”²⁶

Cuvintele sunt valabile și astăzi, când pare că trăim în libertate. Memoriile lui Vintilă Horia sunt pline de

observații profunde, extraordinare, ceea ce l-a determinat pe Cristian Bădiliță să le evalueze printre cele mai actuale și mai adânci creații ale exilului românesc: „E trist să contat că un scriitor de talie internațională, cunoscut și apreciat în toate culturile mari de pe planetă, câștigător al faimosului Premiu Goncourt (1960) pentru romanul Dieu est né en exil, prieten cu Fellini, Heisenberg, Georges Matthieu, Gonseth, Toynbee (doar câteva din personajele volumului Viaje a los centros de la tierra, Călătorie la centrele pământului, Barcelona, 1971), a rămas un cvasinecunoscut în propria lui țară.”²⁷

În decembrie 1989, Vintilă Horia credea că întreg coșmarul comunist care l-a condamnat la exil a luat sfârșit. Îi scrie, de la Villalba, la 24 aprilie 1990, Liliane Georgescu Tulică, fiica fostului său prieten Ovid Caledoniu, profesoară de franceză la Tecuci: „Nu mai suport decât pe Jünger, Heidegger și tot ce-mi vine din România. Și așa este. Ca să mai schimb m'am apucat iarăși de Eminescu, care tot Țară e și el. Vreau să spun că am intrat, brusc, într'o nouă etapă de viață, s'a terminat lungul exil, care a durat patruzeci și șase de ani și de care știam că are să se termine în anul în care murea, acum o sută de ani, Eminescu. Am spus-o la Paris, acum un an: Ne vom întoarce acasă cu Eminescu de mână! Și așa a fost. Din Martie 1989 trăiesc această certitudine, de care știau toți prietenii mei. Probabil că Ovid Caledoniu comunica de undeva această înflorire, imposibilă și reală.”²⁸

Optimism viguros, dar fragil sub vicleniile istoriei, fragilitate din care l-a „salvat” plecarea către Ovid Caledoniu, la 4 aprilie 1992, căci urmașii „experimentelor Pitești II și III”, cum le va spune Paul Goma, deja au respins mâna întinsă a lui Eminescu, declarându-l nul din toate punctele de vedere, deci și pe eminescianul Vintilă Horia, care se vede, acum, din intermundii, alungat într-un nou exil, nu numai din Segarcea lui natală, dar și din agora românească, împiedicându-l să participe la reclădirea României

postdecembriste.

Theodor CODREANU

Material prezentat public în august 2017 la o sesiune de comunicări

1 Constantin Micu (Stavilă) a debutat în volum, ca poet, cu Sosirea lavelor, în 1935. În nr. 1-3 din 1940 al revistei „Meșterul Manole”, Vintilă Horia va publica articolul Elogiu lui Constantin Micu, prin care era „validat” ca membru al grupării revistei: „Poetul de odinioară a devenit eseist și profesor de filozofie la Colegiul unde învățasem amândoi psihologia și logica cu «domnul Nădejde», însă pasiunea de altă dată pentru poezie n’a pierit din sufletul acestui tânăr gânditor care vorbea la ședințele literare de pe vremea liceului, cu glasul lui sonor de megafon amical despre Mihai Eminescu.”

2 Referința la profesorul Raul Teodorescu o face și în interviul acordat Marilenei Rotaru (martie 1990), referință reținută și comentat într-o notă de subsol și de Mihaela Albu și Dan Anghelescu, în Eseistica lui Vintilă Horia – deschideri către transdisciplinaritate, Editura AIUS, Craiova, 2015, p. 120.

3 Vintilă Horia, Memoriile unui fost Săgetător, Editura Vremea, București, 2015, p. 73.

4 Vintilă Horia, în Credință și creație, ediție îngrijită și prefată de Mircea Popa, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2003, p. 214.

5 Mihaela Albu și Dan Anghelescu, Eseistica lui Vintilă Horia – deschideri către transdisciplinaritate, Editura AIUS, Craiova, 2015, pp. 122-128.

6 Vezi antologia publicisticii interbelice, realizată de Mihaela Albu și Dan Anghelescu: Tinerețea unui „fost Săgetător”. Vintilă Horia – publicistica interbelică, Editura AIUS, Craiova, 2016, pp. 134-135.

7 Ibidem, p. 135.

8 Vintilă Horia, *Credință și creație*, p. 111.

9 George Munteanu, *Hyperion 1. Viața lui Eminescu*, Editura Minerva, București, 1973.

10 Mihaela Albu și Dan Anghelescu, *Eseistica lui Vintilă Horia...*, pp. 129-130. „Tutela” eminesciană a exilului românesc, chiar și pentru cei din Țară sau din Basarabia, este pregnant formulată de Mircea Eliade în prefața la Mihai Eminescu, *Poezii*, volum apărut la Freiburg, 1950:

Eminescu este, pentru fiecare din noi, altceva. El ne-a relevat alte zări și ne-a făcut să cunoaștem altfel de lacrimi. El și numai el, ne-a ajutat să înțelegem bătaia inimii. El ne-a luminat înțelesul și bucuria nenorocului de a fi român. Pentru noi, Eminescu nu e numai cel mai mare poet al nostru și cel mai strălucit geniu pe care l-au zămislit pământul, apele și cerul românesc. El este, într-un anumit fel, întruparea însăși a acestui cer și a acestui pământ, cu toate frumusețile, durerile și nădejtile crescute din el. Noi cei de aici, ruși de pământ și de neam, regăsim în tot ce-am lăsat în urmă, de la văzduhul munților noștri și de la melancolia mării noastre, până la cerul nopții românești și teiul înflorit al copilăriei noastre. Recitindu-l pe Eminescu, ne reîntoarcem ca într-un dulce somn, la noi acasă”.

11 Mihaela Albu și Dan Anghelescu, *Eseistica lui Vintilă Horia...*, p. 131.

12 Mathias Schepp, „Doar Dumnezeu este mai mare”, în Uwe Klußman, Dietmar Pieper, *Domnia țărilor. De la Ivan cel Groaznic la Vladimir Putin*, trad. din germană de Valentina Georgescu, Editura Litera, București, 2014, pp. 210-211.

13 M. Eminescu, *Opere*, X, pp. 73-74.

14 Cf. Mihail Eminescu, *Opere complete*, cu o prefață și studiu introductiv de A.C. Cuza, Iași, Institutul de Arte Grafice „N.V. Ștefăniu”, 1914. Prefața e de găsit în ediție, studiul însă, deși anunțat pe pagina de gardă, lipsește!

15 A.C. Cuza, *Mihail Eminescu ca reprezentant al romantismului*, vol. I, II, în colecție, vol. 23-24, Editura SAECULUM I.O., București, 2010.

- 16 A.C. Cuza, Prefață la Mihail Eminescu, Opere complete, p. IX.
- 17 Pentru detalierea disjungerii între romantism și raționalism, a se vedea și Theodor Codreanu, A.C. Cuza și romantismul eminescian, în Eminescu „incorect politic”, Editura Scara, București, 2013.
- 18 Articolul va apărea în „Cuvântul în exil”, nr. 108, aprilie 1985.
- 19 Vezi antologia eseisticii postbelice realizată de Mihaela Albu și Dan Anghelescu, Eseistica lui Vintilă Horia – deschideri către transdisciplinaritate, Editura AIUS, Craiova, 2015, p. 281.
- 20 Ilie Bădescu, Sincronism românesc și cultură critică românească, 1984; Timp și cultură, 1988; Sociologia eminesciană, 1994.
- 21 Constantin Schifirneț, Civilizație modernă și națiune. Mihail Kogălniceanu, Titu Maiorescu, Mihail Eminescu, 1996; Geneza modernă a ideii naționale, 2001; Formele fără fond, un brand românesc, 2007; Modernitatea tendențială. Reflecții despre evoluția modernă a societății, 2016.
- 22 Mihaela Albu și Dan Anghelescu, Eseistica lui Vintilă Horia – deschideri către transdisciplinaritate, pp. 281-282.
- 23 Ibidem, pp. 282-283.
- 24 Vintilă Horia, Memoriile..., p. 72.
- 25 Vintilă Horia, Peste o sută de ani, tot Eminescu!, în „Stindardul românilor”, nr. 25-26, 1989.

Mihai-Eminescu.Ro